

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Юридичний факультет
Кафедра державно-правових дисциплін та українознавства
Кафедра правосуддя та філософії

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
ОК 1. ІСТОРИЧНО – ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми Менеджмент
(назва)
за спеціальністю 073 Менеджмент
(шифр, назва)
на I (бакалаврському) рівні вищої освіти

Суми – 2024

Розробники: Микола Михайличенко (підпис) **Микола Михайличенко, к. іст. н., доц.** (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)
Анжеліка Шевель (підпис) **Анжеліка Шевель, к. філос. н., доц.** (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри: <u>Державно-правових дисциплін та українознавства</u> (назва кафедри)	протокол від <u>11.06.2024</u> № <u>12</u>
	Завідувач Кафедри <u>Світлана Шестакова</u> (підпис) (прізвище, ініціали)
Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри: <u>Правосуддя та філософії</u> (назва кафедри)	протокол від <u>10.06.2024</u> № <u>13</u>
	Завідувач Кафедри <u>Юрій Котвяковський</u> (підпис) (прізвище, ініціали)

Погоджено:
Гарант освітньої програми Наталія Стоянець (підпис) (ПІБ)
Декан факультету, де реалізується освітня програма Мargarита Лищенко (підпис) (ПІБ)
Рецензія на робочу програму(додається) надана: Наталія Вовчук (підпис) (ПІБ)
Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації Марія Баранчик (підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 17.06 2024 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ							
1.	Назва ОК	Історично-філософські студії					
2.	Факультет/кафедра	Юридичний факультет, кафедра ДПД та українознавства кафедра правосуддя та філософії					
3.	Статус ОК	Обов'язковий					
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	ОП « Менеджмент », спеціальність 073 Менеджмент					
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)						
6.	Рівень НРК-національна рамка кваліфікації	6 рівень					
7.	Семестр та тривалість вивчення	1 семестр, 18 тижнів; 2 семестр, 18 тижнів					
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів (150 годин)					
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл – 150 годин осінній семестр весняний семестр	Контактна робота(заняття)				Самостійна робота	
		Лекційні		Практичні /семінарські			
		стац.	заочн.	стац.	заочн.	стац.	заочн.
		14		30		31	
		16		14		45	
10.	Вид контролю осінній семестр весняний семестр	Іспит Іспит					
11.	Мова навчання	Українська					
12.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Михайліченко Микола Анатолійович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри ДПД та українознавства Шевель Анжеліка Олександрівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін					
11.1	Контактна інформація	Михайліченко М.А., ел. адреса: mikhailichenko@ukr.net Шевель А.О., ел. адреса: qwerty657623@gmail.com					
13.	Загальний опис освітнього компонента	Історичний блок дисципліни (перший семестр), як навчальна дисципліна формує базові знання з глобальної історії від кінця XV ст. до наших днів. За проблемно-хронологічним принципом простежуються основні тенденції розвитку людства в усіх основних сферах (політиці, економіці, культурі, соціосфері та ін.). Значна увага приділяється проблемам глобалізації, місцю і ролі України в сучасному світі. Вивчення дисципліни забезпечує формування у студентів здатності оволодівати сучасними знаннями за допомогою різноманітних джерел інформації; здатності до аналізу інформації, критичного мислення; здатності як до колективних, так і індивідуальних форм роботи; здатності узагальнювати історичний матеріал та поточну інформацію. Філософський блок дисципліни (другий семестр) покликаний надати студентам розуміння сутності філософії як науки і форми					

		суспільної свідомості в її історичному розвитку, місця і ролі філософії в розвитку загальнолюдської культури
14.	Мета освітнього компонента	<i>Мета освітнього компонента:</i> формування у студентів системи знань про цілісний, глобальний історичний процес, засвоєння студентами основних категорій та закономірностей історії, методологічних підходів до пізнання сучасного світу, ознайомлення з різноманітністю проявів історичного процесу та його специфіки в Україні; формування у особистості світоглядно-методологічної парадигми, усвідомлення нею свого місця і ролі в суспільстві, визначення ціннісних орієнтирів та соціальної активності громадянина.
15.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент є основою для таких курсів, як Громадянська освіта, Сучасна світова політика в особах і фактах
16.	Політика академічної доброчесності	Політика академічної доброчесності здійснюється відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Сумського національного аграрного університету»: http://docs.snau.edu.ua/documents/education/quality/kodeks_akadem_dobrochesnosti.pdf Під час виконання практичних робіт, написання модульних, залікових та екзаменаційних робіт студент обов'язково має дотримуватись правил академічної доброчесності. За порушення правил академічної доброчесності здобувачі освіти притягуються до такої академічної відповідальності, як повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо)
17.	Посилання на курс у системі Moodle	Частина 1: https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4120 Частина 2: https://cdn.snau.edu.ua/moodle/enrol/index.php?id=1115

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)			Як оцінюється РНД
	ПРН 1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	ПРН 2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя	ПРН 16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним	
ДРН1. Знати основні тенденції соціоісторичних процесів в основних духовних сферах (наука, релігія, культура, освіта), політиці, економіці, соціальній сфері. Виявляти толерантність до проявів культурного, етнічного, релігійного, ідеологічного різноманіття.	X	X	X	Доповідь, обговорення, опитування, робота в групах, дискусія. Проведення модульного контролю
ДРН2. Аналізувати та порівнювати особливості культурно – історичних спільностей (цивілізацій).		X	X	Підготовка мультимедійних презентацій, есе, рефератів, тест множинного вибору
ДРН3. Орієнтуватися у глобальному політичному процесі, розуміти особливості сучасних міжнародних відносин, визначати місце України у глобалізованому світі.		X	X	Диспут, історична вікторина, брейн – ринг, тест можливого вибору
ДРН 4. Знати особливості філософії як інтегративного типу знання, як глибинної основи світогляду	X		X	Доповідь, обговорення, опитування, робота в групах, дискусія. Проведення модульного контролю
ДРН 5. Знати основні етапи розвитку філософської думки; знати основні етапи розвитку філософської думки; особливості розвитку української філософії	X	X		Підготовка мультимедійних презентацій, есе, рефератів
ДРН 6. Теоретично осмислювати суспільне буття, загальнолюдські цінності.	X	X	X	Диспут, філософська вікторина, брейн – ринг, підготовка мультимедійних презентацій, есе, рефератів

ДРН 7. Знати особливості процесів глобалізації у сучасному світі.	X	X	X	Презентація проєктів, обговорення на круглому столі.
ДРН 8. Відстоювати власну позицію; висловлювати свої думки, формувати концептуальне бачення основних проблем	X	X	X	Дискусія з елементами усної презентації власної позиції.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література ¹
	Аудиторна робота		Само-стійна робота		
	Лк	П.з/ семін. з	Лаб. з.		
Осінній семестр					
Тема 1. Теоретико-методологічні основи курсу «Історико-філософські студії». Науково-технічний прогрес в історії людства. План 1. Предмет, завдання та методи вивчення курсу «Історико-філософські студії». 2. Класовий, цивілізаційний та гуманістичний підходи до вивчення історії. 3. Технологічні рівні, наукова та промислова революція. 4. Головні тенденції розвитку сучасного технологічного простору	2	2		3	1, 2, 3, 4, 11, 17, 21, 24,25
Тема 2. Релігія та культура. Історія та сучасність. План 1. Типологія релігій. Цикли в історії релігії. 2. Світові релігії 3. Джерела формування культури сучасного світу. 4. Модернізм та постмодернізм як етапи у розвитку культури. 5. Основні тенденції релігійного життя сучасності 6. Особливості релігійної ситуації в Україні 7. Джерела формування культури сучасного світу 8. Масова культура та її роль у сучасному суспільстві	2	4		3	1, 2, 3, 14, 15, 19

¹ Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

Тема 3. Політика та ідеологія. Війни в історії людства. План 1. Політика як сфера суспільної діяльності. Демократизм та авторитаризм. 2. Основні політичні ідеології. 3. Тоталітаризм як політичний феномен ХХ ст. 4. Політичні ідеології сучасності. 5. Демократія: витоки, становлення, розвиток. 6. Причини війн та військових конфліктів. 7. Типологія воєн: а) світові війни; б) локальні; в) громадянські війни 8. «Холодна війна» та її наслідки 9. Військові конфлікти сучасності 10. Інформаційні та гібридні війни. 11. Тероризм як нова форма війни. 12. Військова агресія Російської Федерації щодо України. Окупація Криму.	2	6	3	1, 2, 3, 4, 12, 13, 17
Тема 4. Соціально-економічний розвиток світу: історія та сучасність План 1. Історичні стадії розвитку економіки 2. Економічні перетворення у державах Східної і Центральної Європи наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. 3. Основні тенденції розвитку економічних процесів у сучасному світі 4. Соціальна сфера як елемент життєдіяльності суспільства та держави 5. Основні тенденції розвитку соціальної сфери 6. Історичні типи соціальних перетворень 7. Історія гендерного питання	4		10	1, 2, 3, 5, 6, 7

Тема 5. Історичний розвиток Заходу. План 1. Фактори формування та основні цінності Західного світу. 2. Причини піднесення Європи на світовій арені. 3. Роль США у Західному світі. 4. Особливості розвитку Латиноамериканського світу 5. Країни тропічної Африки: історія та сучасність.	2	4		3	1, 2 ,3, 5, 7, 20, 22
Тема 6. Історичний розвиток Сходу. План 1. Фактори формування Східного світу. 2. Основні цінності Східного світу. 3. Розвиток відносин між Заходом і Сходом. 4. Зростання ролі Східного світу на світовій арені.	2	2		3	1, 2, 3, 5, 20, 23
Тема 7. Міжнародні відносини: історія трансформацій. План 1. Основні етапи становлення міжнародних відносин. 2. Перехід від біполярного до багатополярного світу. 3. Процес деколонізації та його наслідки. 4. Особливості сучасного світового порядку. 5. Європейська інтеграція: основні етапи та перспективи 6. Сутність та основні прояви глобалізації 7. Вплив глобалізації на розвиток народів і держав 8. Антиглобалізм: основні ідеї та напрями.	2	4		3	1,2,3,5, 8, 13, 16, 18, 24
Тема 8. Україна і світ. План 1. Етапи української державності. 2. Місце України в Західному світі. 3. Перспективи розвитку України у глобалізованому світі. 4. Вклад України у розвиток світової науки і культури 5. Особливості політичної ситуації в Україні. 6. Стан та перспективи реалізації національних інтересів України 7. Етнічна та релігійна ситуація в Україні на сучасному етапі	2	4		3	1, 2, 3, 4, 13, 17, 11, 24
Всього за осінній семестр	14	30		31	
Весняний семестр					

Тема 1. Сутність філософії та її роль у суспільстві План Походження слова «філософія». Філософія і життя. Соціальні умови формування філософії. Духовні джерела філософії. Співвідношення «людина – світ» як визначальний предмет філософського осмислення. Філософські проблеми і дисципліни. Специфічні особливості філософських знань: загальність (універсальність), сутнісність, світоглядність, універсальна теоретична рефлексія.	2	2	5	1, 2, 3, 4, 5, 7, 20, 36
Тема 2. Проблема людини у філософії План Людина - універсальний і найвищий предмет філософії. Проблема людського начала. Релігійна модель появи людини. Еволюційна (наукова) концепція походження людини. Роль праці та мови у становленні людини. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Феномени тілесності і духовності. Співвідношення біологічного, соціального і духовного в людині. Людина як «діяльна цілісність». Специфіка людської діяльності. Потреби. Інтереси. Людина, індивід, особистість.	2	2	5	1, 5, 6, 7, 20, 36
Тема 3. Світовий історико-філософський процес План Стародавня філософія. Середньовічна філософія. Західноєвропейська філософія Нового часу . Німецька класична філософія. Сучасна світова філософія.	2	2	5	5, 7, 19, 25, 30, 36, 42, 43
Тема 4. Філософія пізнання (епістемологія) План 1. Теорія пізнання (гносеологія) як сфера філософського знання, її предмет та основні категорії. 2. Гносеологія у філософії Гегеля і філософії марксизму. 3. Основні принципи сучасної наукової гносеології (об'єктивність, пізнаваність, активне творче відображення, єдність теорії і практики, історизм тощо). 4. Пізнання як складний і суперечливий процес відображення Чуттєвий рівень пізнання, його форми та	2	2	5	1, 5, 6, 7, 21, 35, 36

особливості. Раціональний рівень пізнання та його форми. Єдність чуттєвого і раціонального рівнів пізнання. Сенсуалізм, раціоналізм. Опосередковане (раціональне) та безпосереднє (іраціональне) пізнання. Інтуїція. Творча уява. Розуміння. Пояснення. 5. Проблема істини (істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна), Істина — процес. Істина - хибність (помилковість). Істина і вірогідність, імовірність. Істина монологічна (наукова) і поліфонічна (філософська). Істина, оцінка, цінність. Знання і мудрість. Рівні знання: віра, гадка, дискурсивне знання, «софійне» знання (мудрість). Критерії істини. 6. Пізнання і практика. Поняття «практика». Форми і рівні практичної діяльності. Гуманістичний зміст практики та її функції.				
Тема 5. Філософське розуміння світу План 1. Зміст категорії буття. Основні форми буття. 2. Проблема субстанції. Формування науковофілософського поняття матерії. Сучасна наука про будову і властивості матерії 3. Поняття руху. Основні форми руху, їх співвідношення, якісна специфіка і взаємозв'язок. 4. Простір та час як форми буття матерії. Специфіка простору і часу в різних формах руху матерії.	2	2	5	1, 2, 5, 6, 7, 11, 21, 34, 36
Тема 6. Суспільство як об'єкт філософського осмислення План 1. Філософія суспільства. Поняття «суспільство» у філософській традиції. Основні підходи до розуміння суспільства. Натуралістичні, соціопсихологічні концепції суспільства. Теорії соціальної (М. Вебер, Т. Парсонс) та предметної дії (К.Маркс). Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система. 2. Природні умови суспільного буття. Географічне середовище і його роль у житті суспільства. Історичні типи природокористування. Географічний детермінізм та сучасна геополітика. Аграрне виробництво - провідний чинник природокористування 3. Сутність і структура суспільних відносин. Сфери життєдіяльності суспільства.	2	2	5	1, 7, 8, 10, 36, 43
Тема 7. Соціальна структура суспільства	2	-	10	1, 2, 5, 6, 7, 13, 21, 34, 36

План 1. Суб'єкт суспільної дії. Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна група та її типи. 2. Історичні форми спільності людей: рід, плем'я, народність. Сім'я, її функції та Історичні типи. 3. Нація, її походження та сутність. Духовна природа нації. Нація, етнос. Національний характер, національний дух, національна ідея. Національний менталітет. Проблема національного і загальнолюдського (націоналізм, інтернаціоналізм, космополітизм). Нація і національна мова.				
Тема 8. Філософія науки і культури, стратегія майбутнього План 1. Філософія культури. Сутність та структура духовного життя суспільства. 2. Поняття культури та її сутнісні начала. Історичність культури. Основні ознаки й властивості культури. Символічна природа культури. 3. Культура і цивілізація. Колоподібні та лінійні концепції розвитку цивілізацій. Плюралізм сучасних культур і цивілізацій. 4. Людиномірна сутність культури. Внутрішня культура і культура спілкування. Діалоговий характер культури. Загальнозначущість і елітарність культури. Субкультура. Культура як ціннісне ставлення людини до світу. 5. Естетичні цінності людини. Краса як універсальна цінність. Праця як цінність. Етичне начало в людині. Етика добра як універсальної цінності. Проблема ідеалу, ідеал і утопія. 6. Свобода і відповідальність як цінності сучасної епохи. Гармонія вищих цінностей — добра, істини і краси — як ідеал людського буття. 7. Діалектика національного і загальнолюдського в культурі. 8. Історія української культури та її особливості. Проблеми сучасного національного відродження і культура сучасної України. 9. Головні тенденції культури ХХ століття. Проблема кризи сучасної культури.	2	2	5	6, 7, 11, 21, 36
Всього за весняний семестр	16	14	45	
Разом	30	44	76	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем під час аудиторних занять, консультацій)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати студент самостійно)	Кількість годин
Осінній семестр				
ДРН1. Знати основні тенденції соціоісторичних процесів в основних духовних сферах (наука, релігія, культура, освіта), політиці, економіці, соціальній сфері. Виявляти толерантність до проявів культурного, етнічного, релігійного, ідеологічного різноманіття.	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест множинного вибору)	22	- підготовка матеріалів для доповіді, обговорення, дискусії; - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	11
ДРН2. Аналізувати та порівнювати особливості культурно – історичних спільностей (цивілізацій).	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест множинного вибору) - консультації; - перевірка мультимедійних презентацій, есе, рефератів;	10	- підготовка матеріалів для доповіді; рефератів - підготовка есе - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
ДРН3. Орієнтуватися у глобальному політичному процесі, розуміти особливості сучасних міжнародних відносин, визначати місце України у глобалізованому світі.	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування; - організація диспутів, підготовка історичних вікторин, брейн-рингів	12	- підготовка матеріалів для доповіді; - підготовка до історичної вікторини, інтелектуальної гри «брейн-ринг» - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
Весняний семестр				
ДРН 4. Знати особливості філософії як інтегративного типу знання, як глибинної основи світогляду	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест	10	- підготовка матеріалів для доповіді, обговорення, дискусії; - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10

	множинного вибору)			
ДРН 5. Знати основні етапи розвитку філософської думки; знати основні етапи розвитку філософської думки; особливості розвитку української філософії	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест множинного вибору) - консультації; - перевірка мультимедійних презентацій, есе, рефератів;	6	- підготовка матеріалів для доповіді; рефератів - підготовка есе - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
ДРН 6. Теоретично осмислювати суспільне буття, загальнолюдські цінності.	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування; - організація диспутів, підготовка філософських вікторин, брейн-рингів	5	- підготовка матеріалів для доповіді; - підготовка до філософської вікторини, інтелектуальної гри «брейн-ринг» - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
ДРН 7. Знати особливості процесів глобалізації у сучасному світі.	- модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест множинного вибору) - консультації;	5	- підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
ДРН 8. Відстоювати власну позицію; висловлювати свої думки, формулювати концептуальне бачення основних проблем	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем;	4	- підготовка матеріалів для доповіді, обговорення, дискусії;	5
Всього годин		74		76

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
Осінній семестр			
1.	Доповідь	5 балів /5%	До 4 тижня
2.	Дискусія	5 балів /5%	До 5 тижня
3.	Есе	15 балів /15%	До 6 тижня
4.	Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	5 балів / 5%	До 8 тижня
5.	Атестація (тест множинного вибору)	15 балів /15%	До 8 тижня
6.	Історична вікторина	5 балів /5%	До 9 тижня

7.	Інтелектуальна гра «Брейн – ринг»	5 балів /5%	До 10 тижня
8.	Виступ з рефератом	5 балів/ 5%	До 12 тижня
9.	Повідомлення з мультимедійними презентаціями	5 балів/5%	До 14 тижня
10.	Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	5 балів /5%	До 15 тижня
11.	Іспит	30 балів/30%	Після 15 тижня
	Всього	100 балів	
Весняний семестр			
12.	Доповідь	15 балів /15%	До 7 тижня
13.	Дискусія	10 балів /10%	До 9 тижня
14.	Есе	15 балів /15%	До 11 тижня
15.	Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	10 балів /10 %	До 8 тижня
16.	Атестація (тест множинного вибору)	15 балів /15%	До 8 тижня
17.	Філософська дискусія.	15 балів /15%	До 13 тижня
18.	Інтелектуальна гра «Брейн – ринг»	10 балів /10%	До 15 тижня
19.	Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	10 балів /10 %	До 15 тижня
	Всього	100	

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент ²	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ³
Осінній семестр				
Доповідь	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Студент не підготував доповіді, не брав участі обговоренні. дискусії	Студент не розкрив тему доповіді, не аргументує свою позицію, не відповів на додаткові питання, не виявив активності при обговоренні. дискусії	Студент розкрив тему частково, недостатньо переконливо аргументує свою позицію не відповів на окремі додаткові питання, брав участь обговореннях, дискусіях	Студент повністю розкрив тему доповіді, переконливо аргументує свою позицію відповів на додаткові питання, брав активну участь обговореннях, дискусіях
Дискусія	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Студент не брав участі у дискусії	Студент брав пасивну участь у дискусії	Студент брав участь у дискусії у формі окремих реплік та зауважень	Студент брав активну участь у дискусії, самостійно формулював та

² Зазначити компонент сумативного оцінювання

³ Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

				висловлював думки щодо теми
Есе	<i>0-3 балів</i>	<i>3-7 балів</i>	<i>7-13 балів</i>	<i>13-15 балів</i>
	Студент не підготував есе	Есе, підготовлене студентом містить значні помилки, не відповідає темі, або не розкриває її	Есе, підготовлене студентом, в цілому розкриває тему, але містить окремі помилки	Есе, підготовлене студентом, є оригінальною роботою, що повністю розкриває тему та вміщує власні думки.
Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Атестація (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>3-7 балів</i>	<i>7-13 балів</i>	<i>13-15 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Історична вікторина	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Студент не брав участі у вікторині	Студент не виявив активності в командній роботі	Студент брав участь у командній роботі, дав окремі правильні відповіді	Студент брав активну участь у командній роботі, дав правильні відповіді на декілька питань вікторини
Інтелектуальна гра «Брейн – ринг»	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Студент не брав участі у інтелектуальній грі	Студент не виявив активності в командній роботі	Студент брав участь у командній роботі, дав окремі правильні відповіді	Активна участь у грі, точні та повні відповіді на питання
Виступ з рефератом	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Робота не	Реферат	Тему розкрито у	Реферат

	виконана або текст не відповідає темі, оформлений без дотримання вимог.	розкриває тему фрагментарно, в оформленні є помилки, у виступі на занятті тему розкрито частково, бракує висновків та узагальнень.	цілому, у викладі матеріалу та оформленні роботи, є окремі помилки. Виступ на занятті доповнюється презентацією та відповідями на додаткові питання.	відповідає усім вимогам. Під час виступу студент переконливо аргументує свою позицію, вільно відповідає на додаткові питання.
Повідомлення з мультимедійними презентаціями	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Студент не підготував презентацію	Презентація недостатньо унаочнює зміст повідомлення	Презентація унаочнює зміст повідомлення, виконана з дотриманням вимог.	Виступ з повідомленням доповнюється презентацією, виконаною відповідно до вимог
Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Іспит	<i>0-5 балів</i>	<i>5-15 балів</i>	<i>15-27 балів</i>	<i>27-30 балів</i>
	Студент недостатньо орієнтується в теоретичному матеріалі	Студент володіє матеріалом на задовільному рівні	Студент достатньо добре орієнтується в теоретичному матеріалі	Студент добре орієнтується в теоретичному матеріалі
Весняний семестр				
Доповідь	<i>0 балів</i>	<i>1-5 балів</i>	<i>6-10 балів</i>	<i>11-15 балів</i>
	Студент не підготував доповіді, не брав участі обговоренні. дискусії	Студент не розкрив тему доповіді, не аргументує свою позицію, не відповів на додаткові питання, не виявив активності при обговоренні.	Студент розкрив тему частково, недостатньо переконливо аргументує свою позицію не відповів на окремі додаткові питання, брав участь обговореннях,	Студент повністю розкрив тему доповіді, переконливо аргументує свою позицію відповів на додаткові питання, брав активну участь обговореннях,

		дискусії	дискусіях	дискусіях
Дискусія	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Студент не брав участі у дискусії	Студент брав пасивну участь у дискусії	Студент брав участь у дискусії у формі окремих реплік та зауважень	Студент брав активну участь у дискусії, самостійно формулював та висловлював думки щодо теми
Есе	<i>0 балів</i>	<i>1-5 балів</i>	<i>6-10 балів</i>	<i>11-15 балів</i>
	Студент не підготував есе	Есе, підготовлене студентом містить значні помилки, не відповідає темі, або не розкриває її	Есе, підготовлене студентом, в цілому розкриває тему, але містить окремі помилки	Есе, підготовлене студентом, є оригінальною роботою, що повністю розкриває тему та вміщує власні думки.
Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>4-6 балів</i>	<i>7-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Атестація (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>3-7 балів</i>	<i>7-13 балів</i>	<i>13-15 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Філософська дискусія	<i>0 балів</i>	<i>1-5 балів</i>	<i>6-10 балів</i>	<i>11-15 балів</i>
	Студент не брав участі у дискусії	Студент брав пасивну участь у дискусії	Студент брав участь у дискусії у формі окремих реплік та зауважень	Студент брав активну участь у дискусії, самостійно формулював та висловлював думки щодо теми
«Брейн – ринг»	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Студент не брав	Студент не	Студент брав	Активна участь

	участі у інтелектуальній грі	виявив активності в командній роботі	участь у командній роботі, дав окремі правильні відповіді	у грі, точні та повні відповіді на питання
Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	0-3 балів	4-6 балів	7-8 балів	9-10 балів
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест

5.2. Формативне оцінювання:

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
Осінній семестр		
1	Експрес-опитування після вивчення тем 1-3,4-6, 8-11, 12-15	4 тиждень, 6 тиждень, 11 тиждень, 15 тиждень
2	Проходження тестування з атестації та модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем	Відповідно до графіку навчального процесу
3	Самооцінювання	1-3, 15 тиждень
4	Усний зворотний зв'язок від викладача під час занять	Протягом всього семестру
5	Взаємооцінювання	5, 9, 10 тижні
6	Письмовий зворотний зв'язок на есе, реферати, мультимедійні презентації	6,12,15 тижні
Весняний семестр		
1	Експрес-опитування після вивчення тем 1-8.	Протягом усього семестру
2	Проходження тестування з атестації та модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем	Відповідно до графіку навчального процесу
3	Самооцінювання	1-6 тиждень
4	Усний зворотний зв'язок від викладача під заняття	Протягом усього семестру
5	Взаємооцінювання	15 тиждень
6	Письмовий зворотний зв'язок на есе	11 тиждень

5. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Частина I (історичний блок)

6.1. Методичне забезпечення

1. Гончаренко А.В., Кузьменко Н.М., Михайліченко М.А., Рожкова Л.І. Історично-філософські студії. Частина I. Конспект лекцій для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей. Суми, 2020. 40 с.
2. Гончаренко А.В., Кузьменко Н.М., Михайліченко М.А., Рожкова Л.І. Історично – філософські студії. Частина I: Навчально-методичний посібник для семінарських занять студентів 1-го курсу денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей / Суми: Сумський національний аграрний університет, 2020. 38 с.
3. Гончаренко А.В., Кузьменко Н.М., Михайліченко М.А., Рожкова Л.І. Історично-філософські студії. Частина I. Навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей. Суми, 2020. 133 с.

6.2 Основні джерела

4. Борисова О. В.. Зовнішня політика України: історія та сучасність: курс лекцій. Київ : Кондор, 2017. 342 с.
5. Історія сучасного світу: соціально-політична історія XV - початку XXI століть: навчальний посібник. [Ю.А. Горбань, Б.І. Білик, Л.В. Дячук та ін.]. К., 2012. 438 с. URL: https://www.academia.edu/9411473/Історія_сучасного_світу_соціально_політична_історія_XV_початку_XXI_століть_Горбань_Ю_А?auto=download
6. Козлова, А. І. Економічна історія: навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 342 с. URL: http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p10_03.pdf
7. Коріненко, П. С. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945 рр.): навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2002. 296 с.
8. Лісовський, П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2017. 156 с.

6.3. Інші джерела

9. Бадах Ю. Причини виникнення та класифікація воєнних конфліктів. *Воєнна історія*. 2003. №3-4. URL: http://warhistory.ukrlife.org/3_4_03_5.htm
10. Боброва, А. Основні форми сучасного політичного насилля. К.: «Світ успіху», «Юрінком Інтер», 2005. 141 с.
11. Буравченко Р. В. Політичний режим сучасної України: перспективи еволюції. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 109. -С. 352-356. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_109_92
12. Бураков Ю. В. Теоретичні аспекти класифікації локальних війн та збройних конфліктів сучасності. *Військово-науковий вісник*. 2016. Вип. 25. С. 214-232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2016_25_18
13. Говард М. Війна в європейській історії. К.: Мегатайп, 2000. 166 с.
14. Задорожна О. Постмодернізм як культурне та літературне явище кінця XX – початку XXI століть.
15. Теоретичні засади постмодернізму. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство, мовознавство, фольклористика*. 2012. Вип. 23. С. 10-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_LMF_2012_23_5
16. Лагутін В., Колодій О. Цивілізаційні та інституційні фактори глобальних економічних трансформацій XXI ст. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: науковий журнал*. 2019. № 2. С.5–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2019_2_3
17. Магда Є. М. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2014. №4. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2489

18. Міжнародне публічне право: підручник / За ред. проф. В. М. Репецького; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2-е вид., стер. URL: https://pidru4niki.com/1584072046657/pravo/mizhnarodne_publichne_pravo
19. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 314. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf
20. Синах А. Схід та Захід: Два шляхи світосприйняття на маргінесі тисячоліть. *Вісник Львівського університету*. 2019. Випуск 23. С. 94-99. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/23_2019/15.pdf
21. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Х., 2016. 496 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/11082>
22. Тойнбі А. Дослідження історії. Том 1./Пер. з англ. В. Шовкуна. К.: Основи, 1995. 614 с.
23. Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. Том 2./Пер. з англ. В. Митрофанова, П. Тарашука. К.: Основи, 1995. 406 с.
24. Україна в міжнародних відносинах: енциклопедичний словник-довідник. Вип. 1-6 / ред. М. М. Варварцев. К.: Ін-т історії України НАН України, 2009-2016. URL: <http://resource.history.org.ua/item/10919>
25. Яковенко Н.М. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 368 с.
26. Galeotti Mark. Controlling Chaos: How Russia manages its political war in Europe. *European Council on Foreign Relations* (1 September 2017) URL: https://ecfr.eu/publication/controlling_chaos_how_russia_manages_its_political_war_in_europe/
27. Huntington Samuel P. The Clash of Civilizations? URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-06-01/clash-civilizations>
28. Tisdall Simon. The new cold war: are we going back to the bad old days?. *The Guardian* (19 November 2014). URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/19/new-cold-war-back-to-bad-old-days-russia-west-putin-ukraine>
29. Зігунов В.Ю., Михайліченко М.А., Калюжна С.В. Політика Західноукраїнської Народної Республіки щодо національних меншин. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри*: матеріали Третьої Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 30 квітня 2020 року). Суми, 2020. С. 83-85.
31. Михайліченко М.А., Зігунов В.Ю. Політика Української Держави Павла Скоропадського щодо єврейської національної меншини. *Приватне та публічне право*. 2019. №2. С.3-7.
32. Михайліченко М.А., Зігунов В.Ю. Діяльність Директорії УНР щодо відновлення єврейської національно-персональної автономії. *Приватне та публічне право*. 2018. №4. С. 8-10.

Інформаційні ресурси

- Електронна Бібліотека Гумер. Всесвітня історія. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/INDEX_HISTORY.php
- Ізборник. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: <http://litopys.org.ua/>

Частина II (філософський блок)

6.1 Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники

- Актуальні проблеми філософії ХХ-ХХІ століть: навчальний посібник / ред. І. В. Карівець. Львів: Львівська політехніка, 2021. 240 с.
- Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – 4-те вид., переробл. – Харків : Право, 2023. 424 с.
- Петрушенко В.Л. Філософія: вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії: навчальний посібник. 2-ге вид., випр. Львів: Львівська політехніка, 2019. 596 с.
- Сакун А.В., Кадлубович Т.І., Черняк Д.С. Вступ до філософії. Візуалізація основних понять: навчально-методичний посібник. К.: КНУТД, 2020. 132 с.

5. Рижак Л. В. Філософія : підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 564 с.

6.1.2. Методичне забезпечення

6. Корнієнко О.М. Історично-філософські студії. Конспект лекцій для студентів денної і заочної форм навчання ОС «Бакалавр» / Суми, СНАУ, 2023 рік, 194 с.
7. Корнієнко О.М. Плани семінарських занять та методичні рекомендації до них з курсу «Історично-філософські студії» (частина II) для студентів денної та заочної форм навчання ОС «Бакалавр» за всіма спеціальностями / Суми, СНАУ, 2023 рік, 14 с.
8. Корнієнко О.М. Історично-філософські студії (частина II). Методичні рекомендації до самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання ОС «Бакалавр» для всіх спеціальностей / Суми, СНАУ, 2023 рік, 118 ст.
9. Філософія: навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, Ю. Ю. Калиновський. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 40 с.

6.1.3. Інші джерела

10. Історія філософії та філософської думки / Укладачі: І.В. Чорноморденко, Н.М. Лакуша, О.А. Гринько, Н. А. Крицька - К.: КНУБА, 2023. 32 с.
11. Коваль І., Ратушна, О. Гегель. Його вороги й критики (до 190 років від дня його смерті). Знання європейського права. № 1. 2021. С. 8-11. <https://doi.org/10.32837/chern.v0i1.161>
12. Лозовой В. О. Світоглядні пріоритети і професійна компетентність у формуванні сучасного фахівця. Філософія і сучасність. 2018. № 8. С. 43–50.
13. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу: від давнини до сучасності. Київ: Темпора, 2019. 379 с.
14. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого / Ф. В. Ніцше. Харків : Фоліо, 2021. 253 с.
15. Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій: монографія / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко та ін.; за ред. О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2020. 344 с.
16. Терлецький В. М. Дослідження німецької класичної філософії в Інституті філософії. Філософська думка. 2021. № 4. С. 38-54
17. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
18. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції: довідкове видання / Петрушенко В.. Львів : "Магнолія 2006", 2020. 350 с.
19. Фройд З. Невпокій в культурі: [есеї] / Зигмунд Фройд ; пер. з нім. Юрко Прохасько. - Львів : Апріорі, 2021. 118 с.
20. Фройд З. По той бік принципу задоволення: [зб. наук. пр.] / Зигмунд Фройд ; [пер. з нім. В. Б. Чайковський]. Харків : Фоліо, 2019. 153 с.
21. Фройд З. Тотем і табу / Зигмунд Фройд ; [пер. з нім. та передм. В. Б. Чайковського]. Харків : Фоліо, 2019. 265 с.
22. Фромм Е. Мати або бути? / Еріх Фромм ; [пер. з англ. Г. Яновської]. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 303 с.
23. Фромм Е. Мистецтво любові / Еріх Фромм ; [пер. з англ. В. Кучменко]. - 3-тє вид. - Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 188 с.
24. Філософія: терміни і поняття: навч. енциклопед. словник / МОН України ; за наук. ред.: В. Л. Петрушенка ; рец.: Р. О. Додонов, І. Г. Утюж. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 492 с.
25. Шевель А.О. Викладання філософії сучасним студентам // «Глухівські історико-філософські читання пам'яті Валерія Белашова, Мечислава Заремського, Віктора Заїки та

- Юрія Коваленка»: збірник наукових праць / [редкол.: Гриценко А.П., голова, Чумаченко О.А., співголова та ін.]. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2023. Вип. 1. 172 с. С.91-94
26. Шевель А.О. Людина як ключовий фактор економічної системи (філософський аналіз) Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього». 2020. С.233-237
27. Шевель А.О. Діалектика життя і культури українського суспільства // Актуальные научные исследования в современном мире // Журнал - Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 2(46), ч. 3 149 с. С.141-148
28. Anzhelika Shevel, Hanna Tsyhanok. Educational environment security: axiological aspect // Zeszyty Naukowe WSTiE. Наукові зошити Вищої школи туризму та екології, (Польща). tom 21, rocznik XI numer 1/2022. С.129-137
29. Aurelius, Marcus. 2021. Meditations: The Annotated Edition. Translated and edited by Robin Waterfield. New York: Basic Books.
30. Gillon, Brendan. "Logic in Classical Indian Philosophy." The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Updated March 10, 2021. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/logic-india/>
31. Getman A., Danilyan O., Dzeban A., Kalinovsky Y., Hetman Y. Information security in modern society: sociocultural aspects. Amazonia Investiga. 2020. Vol 9. № 25. P. 6-14.
32. Csikszentmihalyi, Mark. 2020. "Confucius." The Stanford Encyclopedia of Philosophy, edited by Edward N. Zalta. Summer 2020 ed. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/confucius/>.
33. Eno, Robert, trans. 2019. Zhuangzi: The Inner Chapters. Self-published, IUScholarWorks. <https://hdl.handle.net/2022/23427>.
34. Purcell, Sebastian. 2020. "How the Mayan Philosophy of Time Can Teach You to Recover Daily Joys." Medium. September 3, 2020. <https://medium.com/illumination-curated/how-the-mayan-philosophy-of-time-can-teach-you-to-recover-daily-joys-ed850597afc3>.
35. Stewart, Georgina Tuari. 2020. Maori Philosophy: Indigenous Thinking from Aotearoa. London: Bloomsbury Academic.
36. Yucatan Times. 2019. "Maya Codices: Invaluable Cultural Heritage Burned by the Inquisition in 1562." November 28, 2019. <https://www.theyucatanimes.com/2019/11/maya-codices-burned-by-the-inquisition-in-1562/>.
37. Herbjørnsrud, Dag. 2020. "The Untold History of India's Vital Atheist Philosophy." Blog of the APA, American Philosophical Association. June 16, 2020. <https://blog.apaonline.org/2020/06/16/the-untold-history-of-indias-vital-atheist-philosophy/>.
38. Marenbon, John. 2020. "Why Read Boethius Today?" Aeon. October 9, 2020. <https://aeon.co/essays/why-we-should-read-boethiuss-consolation-of-philosophy-today>.
39. Nadler, Steven. 2020. Think Least of Death: Spinoza on How to Live and How to Die. Princeton: Princeton University Press.
40. Ludlow, Peter. 2018. "Descriptions." The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Updated April 5, 2018. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/descriptions/>.
41. Whaley, Kristin Seemuth. 2021. "Are We Animals? Animalism and Personal Identity." 1000-Word Philosophy, May 3, 2021. <https://1000wordphilosophy.com/2021/03/11/are-we-animals-animalism-and-personal-identity/>.
42. Shevel, A., Kubrak, O., Shestopalova, L., Buchok, I., Kukuza, G., & Buchok, S. (2023). Adevelop the Concept of Suicide in a Philosophical Context. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 14(4), 440-457. <https://doi.org/10.18662/brain/14.4/515>

6.2. Додаткові джерела

43. Електронна Бібліотека Гумер. Філософія. URL:
https://www.gumer.info/bogoslov/Buks/Philos/index_philos.php

44. Філософські інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/info_ph.html

6.3. Програмне забезпечення

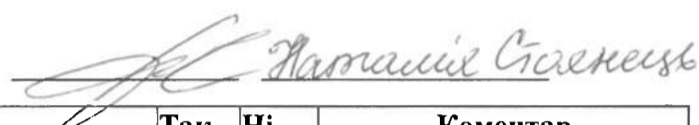
45. Пакет програмних продуктів Microsoft Office.
46. Програмне забезпечення (для забезпечення дистанційного навчання)

РЕЦЕНЗІЯ НА РОБОЧУ ПРОГРАМУ (СИЛАБУС)

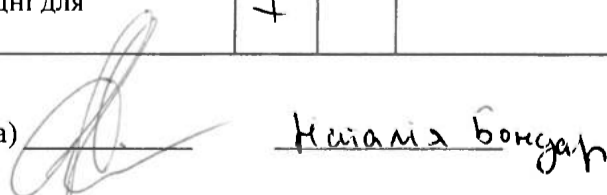
Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)	+		
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		

Член проєктної групи ОП

 Наталія Старенко

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	+		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)	+		
Література є актуальною	+		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	+		

Рецензент (викладач кафедри ДПД та укр-ва)

 Наталія Бондар